

REPUBLIKA HRVATSKA
DRŽAVNO ODVJETNIŠTVO REPUBLIKE HRVATSKE

Broj: A-211/05
Zagreb, 22. srpanj 2005.

**IZVJEŠĆE O RADU DRŽAVNIH ODVJETNIŠTAVA NA KAZNENIM
PREDMETIMA U SVEZI PRETVORBE I PRIVATIZACIJE**

U V O D

Zaključkom Hrvatskog sabora na 13. sjednici od 14. travnja 2004. nakon rasprave o izvješćima Državnog ureda za reviziju na provedbi revizije pretvorbe i privatizacije i obavljenim revizijama obvezano je Državno odvjetništvo Republike Hrvatske da dostavi izvješće o pokrenutim postupcima vezanim uz kaznena djela u pretvorbi i privatizaciji. Izvješće prema citiranom zaključku treba obuhvatiti podnesene prijave, kao i postupke pokrenute po službenoj dužnosti o zlouporabama i protupravnim radnjama u postupku pretvorbe i privatizacije.

Udovoljavajući gornjoj obvezi dostavljamo Hrvatskom saboru izvješće o državnoodvjetničkim radnjama povodom inicijativa Državnog ureda za reviziju, kao i izvješće o radu na kaznenim predmetima povodom prijava i izvješća policije, drugih državnih tijela, te fizičkih i pravnih osoba.

Prvi dio izvješća obrađuje rad i pravnu problematiku u vezi kaznenih prijava i izvješća Državnog ureda za reviziju koja smo zaprimili u vremenskom razdoblju od 2002. - 2004. godine. Naime, Državni ured za reviziju bio je dužan prema Zakonu o reviziji pretvorbe i privatizacije u svim slučajevima u kojima smatra da postoje osnovi sumnje da je počinjeno kazneno djelo u pretvorbi i privatizaciji o tome izvijestiti državno odvjetništvo.

Državni ured za reviziju dostavio je u tijeku cijelog postupka revizije pretvorbe i privatizacije nadležnim državnim odvjetništvima ukupno 178 podnesaka, time da je podnesena 71 kaznena prijava i 107 posebnih izvješća sa sumnjom na počinjenje kaznenih djela.

Drugi dio izvješća odnosi se prvenstveno na predmete privatizacije i pretvorbe u kojima su ranije prijave podnosili policija, druga državna tijela i druge fizički i pravne osobe. O radu na ovim prijavama smo našim izvješćima u više navrata izvještavali Ministarstvo pravosuđa, a posljednje izvješće s brojeanim podacima za razdoblje od 1991. godine do 1. lipnja 2002. pod brojem A-174/02 podneseno je 13. lipnja 2002. U ovom dijelu izvješća obrađene su i prijave drugih državnih tijela podnesene nakon donošenja Zakona o reviziji pretvorbe i privatizacije, kao i postupci koje je iniciralo samo državno odvjetništvo po službenoj dužnosti.

I

RAD NA PRIJAVAMA I IZVJEŠĆIMA DRŽAVNOG UREDA ZA REVIZIJU

Prema izvješću Državnog ureda za reviziju proizlazi da je od početka primjene Zakona o reviziji pretvorbe i privatizacije do rujna 2004. godine revizijom obuhvaćeno 1556 bivših društvenih poduzeća.

Kako je Državni ured za reviziju podnio 178 prijava i izvješća to ovi podaci pokazuju da je Državni ured za reviziju kod 11,4% pregledanih subjekata utvrdio da postoje nezaklonitosti koje ukazuju na moguća počinjenja kaznenih djela (1556 pregledanih poduzeća prema podnesenih 178 prijava i izvješća).

Ako se u broj pregledanih subjekata (1556 pregledanih poduzeća) usporedi s 71 kaznenom prijavom koju je Državni ured za reviziju podnio na osnovu članka 17. Zakona o reviziji pretvorbe i privatizacije u onim slučajevima kada je na temelju izvršenog pregleda utvrdio da postoje osnovi sumnje da je počinjeno kazneno djelo proizlazi da je Državni ured za reviziju kod 4,56% pregledanih pravnih osoba utvrdio postojanje osnova sumnje da je počinjeno kazneno djelo.

Cijeneći da se znatan broj prijava i izvješća Državnog ureda za reviziju odnosi na protupravne radnje odgovornih osoba u poslovanjima dioničkih društava nakon provedene pretvorbe i privatizacije (dio izvješća pod 2.f), dakle ne izravno u svezi samog procesa pretvorbe i privatizacije, proizlazi da je broj prijava Državnog ureda za reviziju za kaznena djela počinjena u samom pretvorbenom procesu znatno manji od navedenog broja.

Kako je to već istaknuto Državni ured za reviziju podnio je 71 formalnu kaznenu prijavu, dok je u 107 slučajeva samo dostavljeno izvješće u kojem se navodi da postoje osnovi sumnje o počinjenju radnji koji imaju obilježja kaznenih djela. Osim u ovim slučajevima u kojima je podnio prijave i izvješća Državni ured za reviziju je još kod 93 pregledane pravne osobe konstatirao protupravnosti, ali kako su u tim slučajevima državna odvjetništva prije kontrole Državnog ureda za reviziju pokrenula kaznene postupke to nisu za te nezaklonitosti ponovo podnosili prijave.

U redovnom radu državnog odvjetništva postoje razlike u postupku ako je podnesena kaznena prijava u odnosu na predmete u kojima je dostavljeno samo izvješće. Ako je podnesena kaznena prijava državno odvjetništvo mora donijeti formalnu odluku o kaznenoj prijavi (rješenje o odbačaju, istraga ili optužni akt) i o tome izvijestiti oštećenika, dok u predmetima u kojima je podneseno izvješće državni odvjetnik može nakon razmatranja predmeta postupak zaključiti bilješkom ako nalazi da nema osnova sumnje da je počinjeno kazneno djelo.

Osim što razlike između prijava i izvješća omogućavaju državnim odvjetništvima da na neformalni način riješe predmete u kojima su dostavljena izvješća treba naznačiti da je u onim slučajevima kada je podnio izvješće umjesto kaznene prijave Državni ured za reviziju ujedno dao svoj stav o stupnju sumnje na počinjenje kaznenog djela.

Bez obzira na navedeno cijeneći težinu i osjetljivost nezakonitih radnji do kojih je došlo u pretvorbi i privatizaciji državna odvjetništva su praktički postupala na istovjetan način i kod prijave i kod izvješća, smatrajući da protupravnosti koje su pronađene po Državnom uredu za reviziju to zahtijevaju.

1. Pojavni oblici protupravnih radnji po prijavama i izvješćima Državnog ureda za reviziju

U donjoj tabeli dan je prikaz podnijetih izvješća i kaznenih prijava prema pojavnom obliku nezakonitosti koja je utvrđena revizijom pretvorbe i privatizacije.

	Oblici	Aps.	%
1.	Prodaja imovine koja nije ušla u temeljni kapitala pravne osobe	72	40,0
2.	Pretvaranje neosnovanih potraživanja u udjele	36	20,2
3.	Protupravna postupanja kod procjene društvenog kapitala	15	8,4
4.	Korištenje popusta kod prijenosa neotplaćenih dionica	8	4,5
5.	Financiranje, kreditiranje kupnje dionica sredstvima samog društva	7	4,0
6.	Postupanje suprotno zakonima o prometnu vrijednosnim papirima i o preuzimanju dioničkih društava	19	10,7
7.	Ostalo	20	11,2
	UKUPNO	178	100

Podaci pokazuju da je najveći broj nezakonitosti počinjen na način da su pravne osobe koje su nastale pretvorbom i privatizacijom izvršile prodaju imovine koju su koristile, a koja nije ušla u temeljni kapital te pravne osobe. Za ovaj oblik nezakonitosti podneseno je 72 prijave ili izvješća ili 40% svih podnesaka. Slijede nezakonitosti u vezi pretvaranja neosnovanih potraživanja u udjele sa 36 ili 20% itd.

2. Analiza oblika protupravnih radnji u prijavama i izvješćima Državnog ureda za reviziju

a. Neunošenje i prodaja imovine - dionica, udjela stvari i prava u vrijednost društvenog kapitala pravne osobe prema članku 2. Zakona o pretvorbi društvenih poduzeća

Državni ured za reviziju podnio je 40 prijave za ove protupravne oblike, a i 32 izvješća, dakle ukupno 72. U odnosu na ukupno 178 iniciranih postupaka po državnoj reviziji to je 40% od svih predmeta. Sva ovakva postupanja u suštini predstavljaju kaznena djela iz članka 292. Kaznenog zakona - zloupotreba ovlasti u gospodarskom poslovanju, iako su se neke prijave podnosile po drugim pravnim kvalifikacijama. Po nalazima državne revizije štete za Hrvatski fond za privatizaciju s ovog osnova iznose 484 milijuna DEM.

Samo neunošenje imovine u temeljni kapital ne predstavlja kazneno djelo. Kazneno djelo je počinjeno prodajom te imovine kada se pribavlja protupravna imovinska korist za pretvorena dionička društva na štetu Hrvatskog fonda za privatizaciju, odnosno države. Imovina koje nije bila unesena u temeljni kapital pravnih osoba sastojala se je od dionica,

udjela, stvari, prava, obveznica, u naravi to su najčešće bila zemljišta ili stanovi kao najvrjedniji- i najlakše otuđivi dio te imovine.

Utvrđivanje svih okolnosti i činjenica vezanih za neunošenje imovine u vrijednost društvenog kapitala (odnosno okolnosti i činjenica vezanih uz prodaju te imovine), kao i obrada pogrešne i nepotpune procjene vrijednosti imovine (opisane pod toč. c.) je i činjenično i pravno posebno složeno i zahtijeva dobro poznavanje, ne samo pravne problematike gospodarskog kriminala i nego i posebna znanja s područja građanskog i trgovačkog prava. Osim navedenog da bi se moglo ocijeniti u svakom pojedinom slučaju pretvorbe i privatizacije da li postoje zlouporabe nužno je i izuzetno dobro poznavanje Zakona o privatizaciji, te Zakona o pretvorbi, čije su pojedine odredbe manjkave neprecizne i često dvojbene što u znatnoj mjeri otežava dokazivanje počinjenih kaznenih djela.

Osnovni problem kod utvrđivanja kaznene odgovornosti u slučaju prodaje imovine koja nije unesena u temeljni kapital društva leži u činjenici da rješenja Fonda kojima su davane suglasnosti na pretvorbu poduzeća nisu sadržavala popis imovine koja je unesena u društveni kapital, već samo ukupnu vrijednost društvenog kapitala te broj i nominalnu vrijednost dionica. S druge strane prema odredbi članka 6. st. 2. Zakona o pretvorbi dioničko društvo i društvo s ograničenom odgovornošću nastaje upisom u sudski registar i tako nastalo društvo pravni je slijednik poduzeća koje je pretvorbom prestalo postojati, dakle, univerzalni je, a ne singularni sukcesor.

Zbog navedenih manjkavosti odnosno nejasnoća sudovi su često, sve do donošenja Zakona o privatizaciji iz 1996.godine upisivali u zemljišnim knjigama i vlasništvo nekretnina koje nisu ušle u temeljni kapital pojedinih društava u postupku pretvorbe.

Navedene manjkavosti i nejasnoće u Zakonu o pretvorbi sanirane su tek stupanjem na snagu Zakona o privatizaciji koji je odredbom članka 42. odredio da Fond izdaje rješenje o nekretninama koje su procijenjene u vrijednost društvenog kapitala – iskaz nekretnina, a u članku 47. da se dionice, stvari i prava koje nisu procijenjeni u vrijednost društvenog kapitala u postupku pretvorbe prenose Fondu, osim ako ne predstavljaju tehnološku cjelinu sa ostalim nekretninama društva u kom slučaju se provodi obnova postupka davanja suglasnosti na pretvorbu.

Saniranje posljedica ovih protupravnosti u slučajevima kada se nije moglo utvrditi postojanje osnovane sumnje na počinjenje kaznenog djela moguće je u redovnom postupku pred nadležnim sudovima. Zbog toga je Građansko-upravni odjel Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, pošto državno odvjetništvo ne zastupa po zakonu Hrvatski fond za privatizaciju, poduzeo više inicijativa prema Hrvatskom fondu za privatizaciju da odgovarajućim pravnim radnjama, prije svega tužbama za povrat protupravne stečene imovinske koristi ili za poništenje ugovora sanira nastalu štetu.

b. Pretvaranje neosnovanih potraživanja u udjele protivno članku 2. Zakona o pretvorbi društvenih poduzeća

Takvih oblika protupravnih radnji prijavljeno je ukupno 36, odnosno 9 prijava i 27 izvješća, što je 20,2% u odnosu na 178 iniciranih postupaka. I ove radnje u pravilu ostvaruju elemente kaznenog djela zlouporabe u gospodarskom poslovanju iz članka 292. Kaznenog zakona.

I u ovim predmetima je dokazivanje postojanja kaznenog djela vrlo složeno. Neka postupanja su sporna u odnosu na utvrđivanje namjere da se počini kazneno djelo, a u nekim slučajevima nastale protupravne radnje bile su vezane za šire gospodarsko-političke odluke. Kako se većina radnji kod ovog oblika protupravnosti odvijao u početku pretvorbe i privatizacije došlo je u znatnom broju slučajeva do nastupa zastare progona (zbog čega je Državni ured za reviziju podnosio više izvješća nego formalnih kaznenih prijava).

Od značaja je da se kod ovih nepravilnosti radi o velikim materijalnim štetama u desecima milijuna maraka (izvješće Državnog ureda za reviziju govori o 355,991.000,00 DEM, u pravilu u korist banaka, osiguravajućih društava i sl., a koje banke su kasnije privatizirane).

Postavlja se pitanje zbog čega ovakva postupanja nisu ranije procesuirana i sankcionirana. Međutim, (što će još biti obrazloženo) nužno je suočiti se s objektivnim okolnostima koje su omogućavale ovakva štetna postupanja. Pretvaranje neosnovanih potraživanja u uloge obrazloženo se gospodarsko-političkim razlozima. Smatralo se opravdanim da banke koje su kreditirale hotelska poduzeća i čija su kreditna sredstva uslijed inflacije bila dijelom obezvrijeđena, svoja potraživanja revaloriziraju i potom pretvaraju u uloge. Zbog toga je ovaj oblik privatizacije opravdavan kao "tiha sanacija banaka u društvenom vlasništvu" i tretiran zakonitim, što je iskorištavano i u nekim slučajevima omogućavalo zlouporabe. Zlouporabe su se dešavale kod potraživanja koja su valorizirana iako su u cijelosti otplaćena i nisu vođena u bilanci poduzeća, ili se pak radilo o enormnim nerealnim revalorizacijama. Procesi su se događali pred više od 10 godina kao model u kojem su sudjelovali, u pravilu banke i uglavnom hotelska poduzeća, a suglasnost je davao Hrvatski fond za privatizaciju.

Državna odvjetništva su u predmetima u kojima nisu nastupale zastare provodila izvide i pokretala kaznene postupke u onim slučajevima u kojima je za to bilo osnova, dakle u kojima je utvrđeno postojanje osnovane sumnje da su počinjena kaznena djela.

U predmetu Županijskog suda u Splitu povodom istražnog zahtjeva Općinskog državnog odvjetništva u Splitu zbog kaznenog djela iz članka 292. stavka 1. i 2. Kaznenog zakona- zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju u d.d. "Slobodna Dalmacija" i pretvaranju potraživanja u ulog, Vrhovni sud Republike Hrvatske odbio je istražni zahtjev kao neosnovan.

Iako se radi o konkretnoj odluci suda koja se ne može generalizirati, ipak stajališta Vrhovnog suda Republike Hrvatske faktički obvezuju u svim sličnim slučajevima. Zbog drugačijeg državnoodvjetničkog stava protiv ove odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske podnesen je i zahtjev za zaštitu zakonitosti. Državno odvjetništvo smatra da se je u ovom slučaju radilo o nepostojećim potraživanjima, odnosno da su ugovori o priznavanju nepostojećih potraživanja ex lege ništavi i ne proizvode nikakve pravne učinke, te da su odgovorne osobe u Slobodnoj Dalmaciji sklapanjem tih ugovora počinile u korist banaka kazneno djelo zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju iz članka 292. Kaznenog zakona.

Ilustracije radi da bi ukazali na različita pravna stanovišta navodimo i odluku Vrhovnog suda Republike Hrvatske iz 1996. godine kojom nije prihvaćen državnoodvjetnički stav kod "menadžerskih kredita" jer je Vrhovni sud Republike Hrvatske zaključio da se u tim predmetima ne radi o stjecanju protupravne imovinske koristi zbog čega su istovjetni

postupci obustavljeni ili su državna odvjetništva odbacivala istovjetne kaznene prijave.

Menadžerski krediti bili značajan društveni i pravni problem u početku privatizacije za koji smo smatrali da je potrebno odgovorne osobe procesuirati. Radilo se o većem broju predmeta, što je znatno opterećivalo rad državnog odvjetništava, ali je unatoč konačnog državnoodvjetničkog neuspjeha trebalo pokušati dokazati protupravnost takvih postupanja i s kaznenopravnog aspekta.

Ovi primjeri i odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske dio su konteksta i teškoća u kojem postupaju državna odvjetništva i ilustriraju primjedbe da je proces pretvorbe i privatizacije s kaznenopravnog aspekta neodgovarajuće praćen potrebnim propisima, odnosno pretvorbeni zakoni nisu sadržavali kaznene odredbe koje bi razriješile dileme razlikovanja protupravnosti od njihovog prerastanja u kazneno djelo.

c. Protupravna postupanja kod procjene vrijednosti društvenog kapitala

Primili smo 15 predmeta (1 prijavu i 14 posebnih izvješća), pa ova vrsta protupravnosti učestvuje s 8,4% u ukupnom broju prijava i izvješća podnesenih po državnoj reviziji.

Zabilježene su znatne štete. Prema podacima Državnog ureda za reviziju šteta u ovim predmetima procjenjuje se na 945 milijuna kuna. Pogrešne procjene posljedica su i propusta od strane odgovornih osoba u Hrvatskom fondu za privatizaciju, jer se nisu poštovale obavezne upute za provedbu članka 11. Zakona o pretvorbi društvenih poduzeća. Tako npr. prema nalazu Državnog ureda za reviziju kod "Badel Bap-a" procjena je bila 10 milijuna maraka niža od stvarne. Suglasnosti na ovako pogrešne procjene davale su se uglavnom tijekom 1992. i 1993.godine, pa su svi ovi protupravni oblici kaznenih radnji zastarjeli.

Pitanje kaznenopravne odgovornosti za pogrešne procjene vrijednosti imovine također je i činjenično i pravno složeno, jer je upis nekretnina u zemljišne knjige na temelju odredbe članka 6. st. 2. Zakona o pretvorbi vršen samo na temelju akta o registraciji, odnosno upisa u sudski registar i dotadašnjeg prava korištenja pa je nemoguće razlučiti da li je to namjerno činjeno radi pribavljanja protupravne koristi ili se je radilo o pogrešnom tumačenju propisa.

Aktivnosti i djelovanje Gradansko-upravnog odjela Državnog odvjetništva Republike Hrvatske bile su istovjetne kao i pod toč. 1.

d. Prijenos neotplaćenih dionica stečenih popusnim pravima malih dioničara protivno uvjetima iz članka 21.c st. 2. i članka 21.d Zakona o pretvorbi društvenih poduzeća, te članka 36. Zakona o privatizaciji

Primljeno je 8 izvješća, dok Državna revizija nije podnosila prijave za ove oblike protupravnih radnji.

Međutim, državna odvjetništva razmatrala su i imala od ranije u radu ovu vrstu predmete, i rješavala su ova protupravna postupanja koja imaju za posljedicu znatnu štetu nastalu za Hrvatski fond za privatizaciju, odnosno pribavljanje protupravne imovinske koristi za stjecatelje. Kako se radi o sumnjama na počinjenje kaznenog djela zlorabe ovlaštenja

iz koristoljublja iz članka 337. st. 1., 3. i 4. Kaznenog zakona, državna odvjetništva su dala poseban značaj ovim predmetima.

Naime, radilo se o stjecateljima koji su dionice stekli prijenosom (otkupom) dionica od dioničara koji su ih stekli temeljem Zakona o pretvorbi društvenih poduzeća uz povlaštene uvjete s popustom i uz obročnu isplatu (tzv. mali dioničari). Članak 36. Zakona o privatizaciji obvezao je stjecatelje da nakon kupoprodaje dionica preostali dug prema Fondu plate jednokratno i u roku od 6 mjeseci od dana sklapanja tog ugovora. Međutim, Pravilnikom o prodaji dionica, udjela, stvari i prava javnim prikupljanjem ponuda koji je donesen 1996. godine je suprotno članku 36. Zakona o privatizaciji omogućeno stjecateljima produljenje roka otplate na 20 godina. Takovo stanje trajalo je do Odluke Ustavnog suda kojom je ukinuta sporna odredba Pravilnika, a koja je omogućavala da stjecatelji dionica imaju prava koja su imali mali dioničari.

Treba napomenuti da je bilo i oprečnih stajališta da ekonomske zakonitosti o prometu prava i imovine opravdavaju da mali dioničar i imatelj popusnih dionica, unatoč zakonskim ograničenjima, može sva svoja prava prenijeti na stjecatelja. Dozvolilo se dakle, da stjecatelji dionica ulaze u pozicije privilegiranih malih dioničara bez ikakve nadoknade prema državi ili bilo kakvog ograničenja njihovih prava. Mogućim zloupotrebama pogodovala je i okolnost da nije bilo instrumentarija za kontrolu i nadzor nad stjecanjem popusnih dionica malih dioničara, obzirom na odluku Ustavnog suda Republike Hrvatske od 1999. godine o ukidanju članka 17. Zakona o pretvorbi društvenih poduzeća prema kojoj je Hrvatski fond za privatizaciju imao kontrolu i u toj domeni.

I u ovom slučaju kao i kod prodaje imovine koja nije ušla u temeljni kapital, kao i kod protupravnih procjena kapitala, Hrvatski fond za privatizaciju može u redovnom sudskom postupku sanirati neplaćene razlike u vrijednosti dionica. Građansko-upravni odjel Državnog odvjetništva Republike Hrvatske u ovim slučajevima inicira te postupke i pomaže Hrvatskom fondu za privatizaciju.

e. Financiranje, kreditiranje kupnje dionica sredstvima samog društva protivno članku 8. Zakona o pretvorbi društvenih poduzeća i članku 2. Zakona o privatizaciji

Državni ured za reviziju inicirao je 7 postupaka (4% od svih prijava i izvješća). Ove protupravne radnje dešavale su se nakon pretvorbe, a u postupku privatizacije. Državni ured za reviziju podnio je 3 prijave i dostavio 4 izvješća o osnovanoj sumnji na postojanje kaznenog djela.

Financiranje, ili kreditiranja kupnje dionica sredstvima samog društva protivno članu 8. Zakona o pretvorbi društvenih poduzeća i protivno članku 2. Zakona o privatizaciji je nezakonito, ali ipak treba cijeniti da li je na taj način omogućavana otplata dionica malim dioničarima ili pojedinim odgovornim osobama koje su koristile svoj položaj. Upravo iz tog razloga postavljaju se u ovom slučaju ne samo pravna, već i socijalno-gospodarska pitanja.

U pojedinim slučajevima kada su malim dioničarima otplaćivane pojedinačne i male svote iz dohotka ostvarenih njihovim radom uz formalna pokrića tih isplata, nije pokretan kazneni postupak. Razmatrajući ovaj problem sa stajališta oportuniteta obzirom na male iznose koje su u konačnici ti mali dioničari trebali vratiti društvu postavlja se pitanje

svrsishodnosti vođenja kaznenog postupka.

Za razliku od toga u onim slučajevima kada su pojedinci kao odgovorne osobe u društvima iskorištavali ovakve odluke upravnih tijela o kreditiranju i plaćanju, a prema unaprijed stvorenoj odluci da sebi pribave otkupljivanjem dionica protupravnu imovinsku korist stav je državnog odvjetništva za koji smatramo da je zakonit i ispravan, da postoje elementi kaznenih djela u radnjama odgovornih osoba.

f. Stjecanje i promet dionica suprotno odredbama Zakona o izdavanju i prometnu vrijednosnim papirima te Zakonu o preuzimanju dioničkih društava

Podneseno je 8 prijava i 11 izvješća. Do protupravnog stjecanja i prometa dionica suprotno odredbama Zakona o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima, odnosno suprotno Zakonu o preuzimanju dioničkih društava došlo je nakon pretvorbe u vrijeme poslovanja pretvorenih društava. Ovih 19 predmeta čini 10,7% ukupno iniciranih postupaka.

Dokazivanje kaznenih djela je jednostavno jer se radi kaznenim djelima u vezi prometa dionica. Ovi predmeti su završavali optužbama i osuđujućim presudama, s uglavnom novčanim kaznama (osim u dijelu gdje su prethodila rješenja o odbačajima kaznenih prijava zbog zastara).

g. Ostali oblici protupravnih ponašanja u prijavama i izvješćima Državnog ureda za reviziju

U ovim slučajevima radi se primjerice o stjecanju trezorskih dionica, odnosno vlastitih dionica pravnih osoba, te povećanju i smanjenju temeljenog kapitala protivno odredbama Zakona o trgovačkim društvima. Nadalje dio prijava i izvješća se odnosi na razne nezakovitosti u poslovanju nakon pretvorbe i privatizacije (sklapanje štetnih ugovora, nesavjesno gospodarsko poslovanje, neplaćanje dividende u korist Hrvatskog fonda za privatizaciju, neprovođenje sanacije u skladu s programom, moguće prijave vezane za različite oblike pozajmica u kojima nisu osigurana potraživanja itd.).

Pored toga prijavljivani su slučajevi prodaje nekretnina ispod knjigovodstvene vrijednosti, neosnovano neotpisivanje troškova društva, neplaćanje doprinosa i poreza, povreda propisa kod vođenja trgovačkih knjiga i dr.

3. Kaznena djela po prijavama i izvješćima državnog ureda za reviziju

Naprijed pod I. iskazane su prijave i izvješća Državnog ureda za reviziju prema pojavnim oblicima protupravnih radnji. U donjoj tabeli dana je podjela tih prijava i izvješća prema kaznenim djelima.

Kao što smo naprijed naveli Državni ured za reviziju podnio je ukupno 71 prijavu i 101 izvješće, dakle radi se o 178 predmeta.

Kazneno djelo	Prijave	Izvješća	Ukupno	%
Zloupotreba ovlaštenja u gospodarskom poslovanju (čl. 292. KZ)	50	54	104	58,4
Nesavjestan rad u službi (čl. 339. KZ)	5	23	28	15,7
Zakon o vrijednosnim papirima - čl. 104.	8	11	19	10,7
Nesavjesno gospodarsko poslovanje (čl. 291. KZ)	4	7	11	6,2
Sklapanje štetnih ugovora (čl. 294. KZ)	2	6	8	4,5
Ostala kaznena djela	2	6	8	4,5
UKUPNO	71	107	178	100

Gornja tabela pokazuje da se 104 ili 58,4% prijava i izvješća odnosi se na kazneno djelo iz članka 292. Kaznenog zakona - zloupotreba ovlaštenja u gospodarskom poslovanju.

Za razliku od prijava za kaznena djela iz članka 292. st. 1. i 2. Kaznenog zakona - *zloupotreba ovlaštenja u gospodarskom poslovanju* kojima se inkriminira stjecanje protupravne imovinske koristi za svoju ili drugu pravnu osobu, za kaznena djela *zloupotrebe položaja i ovlaštenja* iz članka 337. st. 1., 3. i 4. Kaznenog zakona kojima se inkriminira stjecanje protupravne imovinske koristi za fizičke osobe uglavnom nije bilo prijava Državnog ureda za reviziju jer su se za ta djela mahom podnosile prijave prije početka revizije pretvorbe i privatizacije.

Zbog toga je Državni ured za reviziju u 93 slučaja samo konstatirao nezakonitosti za koje se već prije njihove kontrole vodio kazneni postupak, pa nije ponovo podnosio prijave.

Od 71 kaznene prijave 50 prijava ili 70,4% odnosi se na kazneno djelo iz članka 292. Kaznenog zakona-a, a 8 prijava ili 11,3% na članak 104. Zakona o vrijednosnim papirima.

4. Državnoodvjetničke radnje i odluke po prijavama i izvješćima Državnog ureda za reviziju

U donjoj tabeli dan je prikaz radnji državnog odvjetništva povodom prijava i izvješća Državnog ureda za reviziju.

	Broj	%
Odbačaj	97	54,5
(od toga zbog zastare)	(47)	(48,5)
Optužni akt	18	10,1
(Istražni postupci)	(43)	(23%)
Odustanak i ad acta	8	4,5
U tijeku izvidi ili istražni postupci	52	30,9
Ukupno	178	100

Tabela pokazuje da su za vrijeme rada Državnog ureda za reviziju po Zakonu o reviziji pretvorbe državna odvjetništva poduzela na temelju ovlasti iz Zakona o kaznenom postupku slijedeće radnje:

-zatraženo je provođenje 95 izvida po članku 174. st. 2. i 3. Zakona o kaznenom postupku.

Veliki broj izvida poduziman je iz razloga što kaznene prijave, a naročito izvješća nisu sadržavala sve potrebne elemente za državnoodvjetničku odluku. To je razumljivo, jer Državni ured za reviziju nije specijalizirano državno tijelo za otkrivanje kaznenih djela. Izvidima su prije svega uzimane izjave odgovornih osoba i pribavljana određena dokumentacija

-u 97 predmeta doneseno je rješenje o odbačaju

Kao što je iz tabele vidljivo državna odvjetništva su 97 predmeta ili 54,5% riješila odbačajem kaznenih prijava, a od toga 47 predmeta ili 48,5% zbog zastare progona.

Kako je Zakon o reviziji pretvorbe i privatizacije donesen je 2001. godine, dakle znatno nakon početka pretvorbe i privatizacije, to je veliki je broj kaznenih prijava odbačen zbog zastare, koja je nastupila prije podnošenja kaznene prijave. Naime i za teža prijavljena kaznena djela (na primjer članak 292. stavak 2. Kaznenog zakona) relativna zastara nastupa deset godina nakon počinjenja djela i u koliko prijava nije bila podnesena na vrijeme da se u tom roku pokrene kazneni postupak, državno odvjetništvo mora odbaciti prijavu.

Odbačaji kaznenih prijava zbog drugih razloga, posebno zbog nepostojanja dovoljnog osnova sumnje temelje se na naknadno provedenim izvidima odnosno prikupljenim obavijestima ili istražnim radnjama. Još jednom treba naglasiti da je dokazivanje kaznenih djela vezanih na pretvorbu i privatizaciju krajnje složeno.

Na teškoće u dokazivanju pojedinih kaznenih djela upućuju i različita pravna tumačenja propisa. Tako se je na primjer pojavila dvojba o kaznenopravnoj zaštiti imovine prema članku 106. Kaznenog zakona, a sada člankom 292. Kaznenog zakona (zlouporaba ovlasti u gospodarskom poslovanju). U ovom članku je prilikom donošenja Kaznenog zakona redakcijskom greškom ostala riječ "društvenom imovinom" što je imalo za posljedicu da je u kaznenom predmetu protiv Miroslava Kutle pred Općinskim sudom u Zagrebu donijeta oslobađajuća presuda, iako su protupravna postupanja i imovinska korist nedvojbeno bili utvrđeni.

Na inicijativu Državnog odvjetništva Republike Hrvatske Hrvatski sabor na sjednici 8. prosincu.2004. prihvatio i dao vjerodostojno tumačenje kako se društvenom imovinom smatraju sva sredstva u društvenom vlasništvu, sredstava zadovoljavanja zajedničkih i općih potreba kao i prirodna bogatstva i dobra u općoj upotrebi, kao i imovina koja je povjerena državnom tijelu poduzeću ili drugoj društvenoj ili pravnoj osobi ili se kod nje nalazi na nekom zakonskom temelju, (vezano i na Zakon o pretvorbi društvenih poduzeća i na Zakon o privatizaciji).

-u 47 predmeta zatraženo je provođenje istražnih radnji ili je zahtijevano provođenje istrage

Državna odvjetništva su u 47 predmeta zatražila provođenje istražnih postupaka i radnji. Razlozi za iniciranje istražnih postupaka otprilike su istovjetni kao i oni za poduzimanje izvida s tim da radnje koje provodi istražni sudac imaju formalnu

dokaznu snagu. Istražni postupak je dugotrajan, kao uostalom i u drugim kaznenim predmetima gospodarskog kriminaliteta, prije svega zbog složenih financijsko-knjigovodstvenih vještačenja i nepostojanja valjane dokumentacije.

U većini predmeta sud je otvorio istragu, odnosno proveo istražne radnje. U dva predmeta sudovi su odbili istražne zahtjeve kao neosnovane nakon čega je postupak obustavljen. U jednom predmetu neosnovanog pretvaranja potraživanja u ulog, kao što smo naprijed naveli temeljem članka 418. Zakona o kaznenom postupku podnijeli smo protiv pravomoćne odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske zahtjev za zaštitu zakonitosti.

-podignuto je 18 optužnih akata.

Optuženja su do sada podignuta u 11 predmeta povodom kaznene prijave i u 7 slučajeva povodom izvješća, što znači da je otprilike svaka deseta prijava ili izvješće završilo optužbom. Optužni akti odnosili se prije svega na kazneno djelo iz članka 292. Kaznenog zakona - 12, te po dva optužna akta za kaznena djela sklapanja štetnog ugovora iz članka 294. Kaznenog zakona, nesavjesnog gospodarskog poslovanja iz članka 191. Kaznenog zakona i članka 104. Zakona o vrijednosnim papirima.

-osuđujuće presude

Povodom ovih optužnih akata u predmetima Državnog ureda za reviziju za sada su sudovi izrekli samo 4 osuđujuće presude i to jednu za kazneno djelo zlouporabe ovlaštenja u gospodarskom poslovanju, primijenjena je uvjetna osuda time da je izrečena kazna zatvora od 8 mjeseci uz rok kušnje na 3 godine, jednu zbog kaznenog djela iz članka 291. KZ nesavjesnog gospodarskog poslovanja, primijenjena je također uvjetna osuda, a dvije bezuvjetne novčane kazne izrečene su zbog kaznenog djela iz članka 104. Zakona o vrijednosnim papirima.

I u odnosu na presude treba navesti da se ovi podaci odnose isključivo na kaznene prijave i izvješća Državnog ureda za reviziju, a ne i na predmete u kojima su sudovi postupali po ranije pokrenutim postupcima koji su inicirani kaznenim prijavama policije, građana i dr. (što će biti obrađeno pod II.).

5. Radnje koje je državno odvjetništvo poduzelo na osnovu svojih ovlasti

Osim navedenih državnoodvjetničkih radnji povodom prijave i izvješća Državnog ureda za reviziju poduzimane su radnje u još 21 predmetu, a vezano na nalaze Državnog ureda za reviziju. U tim predmetima zatraženi su izvidi u 19 predmeta, donesena su 3 rješenja o odbačaju kaznenih prijava, zatraženo je 7 istražnih postupaka ili istražnih radnji i podignuto je 6 optuženih akata, time da je donesena 1 osuđujuća presuda. Kako je u navedenim slučajevima državno odvjetništvo provelo izvide na temelju nalaza Državnog ureda za reviziju, a ne na temelju njegovih prijava ili izvješća to se ovaj 21 predmet odvojeno u cilju potpunijeg prikazivanja državnoodvjetničkih radnji i aktivnosti, a ne u sklopu 178 inicijativa Državnog ureda za reviziju.

Pored navedenih formalnih radnji kazneno-pravnih odjela državnih odvjetništava na rješavanju prijave i predmeta, bila je znatna i aktivnost građansko-upravnih

odjela, posebno Državnog odvjetništva Republike Hrvatske i Županijskog državnog odvjetništva u Zagrebu.

Naime, nakon što su državna odvjetništva započela zaprimati cjelovite zapisnike o svim pregledima pravnih osoba prema Zakonu o reviziji pretvorbe i privatizacije, dakle u 1556 društvenih poduzeća, razrađen je pristup na radu i obradi i tih kompletnih zapisnika o reviziji pretvorbe i privatizacije. Kako to nije izričita zakonska državnoodvjetnička obaveza, te kako za taj posao državno odvjetništvo nema specijalizirane stručne kadrove, to je iziskivalo dugotrajnu obradu ove složene materije, s time daje naglasak bio na zaštiti državne imovine.

Iako Državni ured za reviziju o tome nije podnosio kaznene prijave, razmatrali smo da li je zamjena dionica, posebno u odnosu na privatne investicijske fondove (PIF-ove) bila zakonita. U pojedinim slučajevima su vrijedne dionice zamjenjivane za znatno manje vrijedne dionice neprofitabilnih pravnih osoba, čime je zbog velike vrijednosti zamijenjenih dionica Fond oštećen za velike iznose. Ovi predmeti bili su pred arbitražama. Od 6 arbitražnih postupaka 3 su završila u korist PIF-ova, dakle sa zaključkom da se radi o pravno valjanim poslovima. Samo postojanje ovakvih suprotnih odluka upućuje na zaključak o teškoćama u dokazivanju da je počinjeno kazneno djelo, obzirom da je sporna protupravnost postupanja. Međutim, u pojedinim slučajevima i dalje je predmet razmatranja eventualna kaznena odgovornost osoba koje su sudjelovale u postupcima zamjene dionica.

Dakle, aktivnost državnih odvjetništava nije se odvijala samo na rješavanju konkretnih predmeta povodom formalnih prijava i izvješća Državnog ureda za reviziju nego i znatno šire jer smo u svim onim slučajevima kada smo ocijenili da za to postoji osnov zatražili provođenje izvida, odnosno utvrđivanje nezakonitosti.

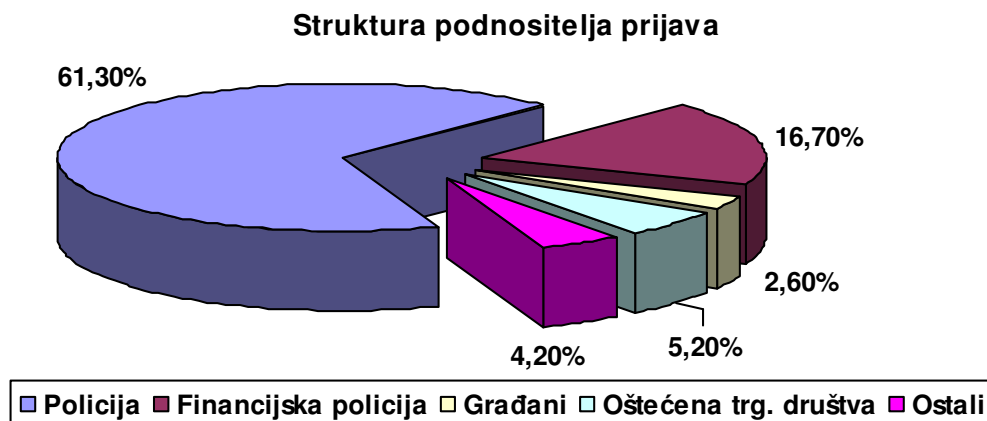
II

RAD NA KAZNENIM PREDMETIMA PRIVATIZACIJE PRETVORBE U KOJIMA JE RANIJE PRIJAVE PODNIJELA POLICIJA, ODNOSNO DRUGA DRŽAVNA TIJELA I PRAVNE I FIZIČKE OSOBE

Državno odvjetništvo Republike Hrvatske izvještavalo je u više navrata Ministarstvo pravosuđa, uprave i lokalne samouprave o radu državnih odvjetništava na kaznenim predmetima vezanim za pretvorbu i privatizaciju, a 13. lipnja 2002. god. pod brojem A-174/02 iscrpno smo izvijestili Ministarstvo pravosuđa, uprave i lokalne samouprave o radu u vezi kaznenih djela iz oblasti pretvorbe i privatizacije za razdoblje od 1991. godine do 1. lipnja 2002.

Nakon saborskih zaključaka i prema obvezama od 14. travnja 2005. pribavili smo podatke o novim prijavama i državnoodvjetničkim radnjama za daljnje razdoblje od 1. lipnja 2002. do 1. lipnja 2005.

Na temelju podataka prikupljenih od nadležnih državnih odvjetništava proizlazi da je u razdoblju od 1991. godine do 1. lipnja 2005. prijavljeno, odnosno dostavljena su izvješća u odnosu na ukupno 1048 osoba (od 1991. do 1. lipnja 2002. - 1028 osoba).

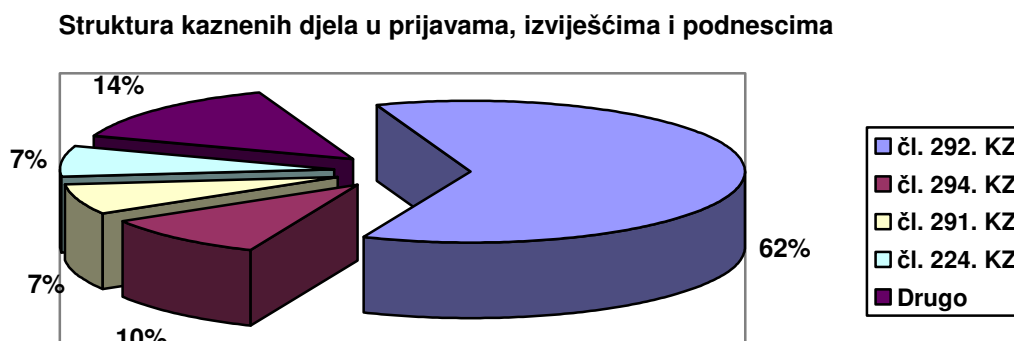

Kao što je vidljivo iz grafikona 61,3% većinu prijava i izvješća podnijela je policija, 16,7% financijska policija, građani 2,6%, a oštećena trgovačka društva 5,2%.

Podnositelji prijava i izvješća u ostalih 4,2% predmeta bili su druga državna tijela, mali dioničari, sindikati i dr. Iako je bilo za očekivati da će financijska policija, mali dioničari i sama oštećena trgovačka društva podnijeti najveći dio prijava i izvješća i ovdje je glavni teret na otkrivanju i prijavljivanju ovih kaznenih djela bio na policiji.

Donošenjem Zakona o reviziji pretvorbe i privatizacije 8. svibnja 2001. godine i početkom rada Državnog ureda za reviziju na reviziji pretvorbe i privatizacije praktički se stalo s podnošenjem novih kaznenih prijava, jer su se različite inicijative, pritužbe i zahtjevi podnosili prema članku 5. Zakona o reviziji pretvorbe i privatizacije Državnom uredu za reviziju. Iz tog razloga u vremenu od 2002., do 20. svibnja 2005. bilježimo samo 20 prijavljenih osoba. (Ovih 20 prijava nije obuhvaćeno u naprijed navedenih 178 inicijativa Državnog ureda za reviziju).

Od navedenog broja od 1048 osoba protiv kojih su podnesene prijave, izvješća ili drugi podnesci dio se ne odnosi neposredno na protupravne radnje u samoj pretvorbi i privatizaciji, jer su pojedinim prijavama bile obuhvaćene i druge osobe koje su bile prijavljene za razne zloporabe počinjene u tim pravnim osobama nakon same pretvorbe.

U strukturi kaznenih djela koja su naznačena u prijavama i izvješćima dominantna su kaznena djela zloporabe položaja i ovlasti iz članka 337. Kaznenog

zakona (670 osoba ili 65%), i zlorporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju iz članka 292. Kaznenog zakona (233 ili 23%). Ostale kaznene prijave odnose se na kaznena djela sklapanja štetnog ugovora iz članka 294. Kaznenog zakona (38 ili 3.6%), prijevare iz članka 224. Kaznenog zakona (26 ili 2.5%), te nesavjesnog gospodarskog poslovanja iz članka 291. Kaznenog zakona.(26 ili 2,5%).

Preostalih 53 ili 5.1% prijava odnosi se na kaznena djela krivotvorenja ispava i krivotvorenja službenih ispava iz članka 311. i 312. Kaznenog zakona, utaje poreza i drugih davanja iz članka 286. Kaznenog zakona, zlorporabe stečaja iz članka 282. Kaznenog zakona te kaznena djela iz Zakona o trgovačkim društvima i Zakona o vrijednosnim papirima.

Državna odvjetništva su rješavajući ove prijave do sada odbacila 401 prijavu, neposredno je optužena 41 osoba, a u odnosu na 384 osobe zahtijevano je provođenje istrage. Nakon dovršene istrage optuženo je 298 osoba, dok je u odnosu na 86 osoba zbog nedostatka dokaza postupak obustavljen. Kako su osim prijava primani i drugi podnesci, to je dio predmeta u kojima nisu podnesene formalne prijave (izviješća, pritužbe, anonimne prijave i podnesci), a u kojima nisu nađeni osnovi sumnje da su počinjena kaznena djela riješen interno, kao što je pojašnjeno u odnosu izviješća državne revizije.

Sudovi su donijeli 141 presudu, tako da je presuđeno svega 41,5% optuženih osoba, dok još uvijek presuda nije donesena u odnosu na 58.5% optuženih osoba. Osuđeno je 78 osoba ili 55,4%), oslobođeno je 57 osoba ili 40.5%, dok je doneseno 6 ili 4.1% odbijajućih presuda. Od 78 osuđujućih presuda svega je 9 osoba osuđeno na bezuvjetnu kaznu zatvora.

Kazne zatvora izrečene su po sudovima u Karlovcu (1). Puli (3). Čakovcu (2) Osijeku i Vukovaru (2) i to u rasponu od 1 do 4,5 godine zatvora. Ove bezuvjetne zatvorske kazne odnose se na kazneno djelo zlorporabe položaja i ovlasti iz članka 337. st. 1. i 4. Kaznenog zakona. Državna odvjetništva podnosila su žalbe u odnosu na više od 70% oslobađajućih presuda.

Kao i u predmetima u kojima je pokretanje postupka zahtijevano nakon prijava podnesenih po Državnom uredu za reviziju podaci o velikom učešću negativnih odluka ukazuju na činjeničnu i pravnu složenost predmeta iz oblasti pretvorbe i privatizacije. Obzirom na često nedovoljno jasno pravno uređenje pretvorbe i privatizacije dio izvršenih nezakonitosti nije mogao biti sankcioniran u kaznenom postupku, posebno iz razloga što su odredbe kaznenog materijalnog prava koje se odnose na gospodarski kriminal bile preuzete iz bivšeg socijalističkog pa su dakle bile prilagođene sasvim drugim odnosima u gospodarstvu. Područna odvjetništva isticala su slabu kvalitetu kaznenih prijava, loše instruirane i nedovoljno utemeljene, bez dovoljnih podataka i dokumenta za odlučivanje, zbog čega se u velikom broju slučajeva zahtijevala prethodna obrada prije svega putem redarstvenih vlasti, što je uvelike produžilo predistražnu fazu postupaka.

Znatne su teškoće bile u pribavljanju potrebne dokumentacije, posebno od strane banaka koje se nerijetko pozivaju na propis o bankarskoj tajni.

Osim pravnih nejasnoća, te teškoća vezanih uz dokazivanje ovih kaznenih djela smatramo da i dugotrajnost postupka u određenoj mjeri utječe na ishod postupka, a posebno na sankcije koje se izriču počiniteljima. Navodimo neke primjere postupaka koji pred sudom zaista predugo traju:

- pred Županijskim sudom u Rijeci podignuta je nakon provedene istrage 4. prosinca.2000. optužnica protiv Josipa Gucića i dr. zbog kaznenog djela zlouporabe položaja i ovlasti iz članka 337. st. 1., 3. i 4. Kaznenog zakona i kaznenog djela zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju iz članka 292. Kaznenog zakona. Glavna rasprava do danas nije zaključena;
- pred istim sudom u odnosu na I-okr. Josipa Gucića i drugih iz te grupacije od 21. veljače 2002. i 26. rujna 2002. još traju istražni postupci u predmetima kaznenih djela zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju iz članka 292. Kaznenog zakona.
- protiv istog okrivljenika i dr. u predmetu Županijskog suda u Osijeku povodom podignute optužnice zbog kaznenog djela zlouporabe položaja i ovlasti iz članka 337. st. 1., 3. i 4. Kaznenog zakona i dr. u odnosu na Slavonija osiguranje d.d. Osijek po optužnici od 25. svibnja 2001. postupak još uvijek traje;
- Županijski sud u Zagrebu Istražni odjel u svibnju 2005. godine dovršio je istragu protiv Josipa Gucića i dr. također zbog kaznenog djela zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju iz članka 292. Kaznenog zakona vezano na d.o.o. NIK i dr. povodom istražnog zahtjeva Općinskog državnog odvjetništva iz Zagreba još iz 2000. godine;
- istražni odjel Županijskog suda u Splitu do danas nije proveo istragu protiv istog okrivljenika i drugih odgovornih osoba iste grupacije zbog više kaznenih djela zlouporabe položaja i ovlasti iz članka 337. st. 1., 3. i 4. Kaznenog zakona i zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju iz članka 292. Kaznenog zakona;
- kazneni postupak protiv Miroslava Kutle zbog kaznenih djela zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju iz članka 292. KZ u odnosu na Gradski podrum još uvijek je u tijeku pred Općinskim sudom u Zagrebu, a povodom optužnice Županijskog državnog odvjetništva u Zagrebu, a nakon proveden istrage, koja je podignuta 28.prosinca 2001.;
- kazneni postupak povodom prijave malih dioničara rezultirao je optužnicom od 16. srpnja 2001. protiv odgovornih osoba d.d. Karbon zbog istih kaznenih djela pred Općinskim sudom u Zagrebu, a postupak je u tijeku;
- Županijsko državno odvjetništvo u Splitu podnijelo je Županijskom sudu u Splitu 29. prosinca.1995. optužnicu protiv odgovornih osoba u Mljekari Split zbog kaznenog djela zlouporabe položaja i ovlasti iz članka 337. st. 1., 3. i 4. Kaznenog zakona. Postupak nije dovršen.
- Općinsko državno odvjetništvo Split podiglo je 19. siječnja.2003. optužni prijedlog pred Općinskim sudom u Splitu protiv odgovornih osoba Bobis d.o.o. Split zbog kaznenih djela zlouporabe položaja i ovlasti iz članka 222. st. 2. Kaznenog zakona i dr. povodom čega je 5. srpnja 1993. ovaj sud donio osuđujuću presudu i izrekao im kazne zatvora.. Županijski sud u Splitu

povodom žalbi 26. siječnja 1994. ukida ovu presudu i predmet vraća na ponovno suđenje, a nakon toga unatoč požurnicama od strane Općinskog državnog odvjetništva Split u tom predmetu nije postupano već se 14. siječnja 2003. donosi rješenje o obustavi postupka zbog nastupa apsolutne zastare kaznenog progona koja je nastupila 24. kolovoza 2002.

III.

REZIME PODATAKA I ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

1. Prijave i izvješća Državnog ureda za reviziju

- Državni ured za reviziju je nakon izvršene revizije u 1556 subjekata podnio 71 prijavu i 107 izvješća sa sumnjom na postojanje kaznenih djela, što znači da su prema nalazu Državnog ureda za reviziju u 11,4% pregledanih subjekata utvrđene nezakonitosti, a kaznene prijave podnijete su u 4,6% od svih obuhvaćenih subjekata;
- najčešći pojavni oblici nezakonitih radnji je prodaja imovine koja nije unijeta u kapital društva (40%) i pretvaranje neosnovanih potraživanja u udjele (20,2%);
- najčešće kazneno djelo (58,4% svih prijava i izvješća) je zlouporaba ovlasti u gospodarskom poslovanju iz članka 292 Kaznenog zakona, slijedi kazneno djelo nesavjestan rad u službi iz članka 339 kaznenog zakona i nesavjesno gospodarsko poslovanje iz članka 291 Kaznenog zakona (21,9%);
- odbačaj je donesen u 54% predmeta a od toga 48,5% zbog nastupa zastare progona do koje je došlo prije podnošenja prijave državnom odvjetništvu.
- Optuženo je 18 osoba, a sudovi su donijeli 4 presude, (2 uvjetne i 2 novčane);

2. Predmeti primljeni u razdoblju 1991. - 2005. godine od policije i drugih državnih tijela, fizičkih i pravnih osoba,

- prijave i izvješća dostavljeni su u odnosu na ukupno 1048 osoba, većinu kaznenih prijava odnijela je policija;
- najčešća kaznena djela bila su zlouporaba položaja ili ovlasti iz koristoljublja iz članka 337. Kaznenog zakona - 65% svih prijava i 23% prijava za zlouporabu ovlasti u gospodarskom poslovanju članku 292. Kaznenog zakona;
- državna odvjetništva su rješavajući kaznene prijave do sada odbacila 401 prijavu, neposredno je optužena 41 osoba, a u odnosu na 384 osobe zahtijevano je provođenje istrage. Nakon dovršene istrage optuženo je 298 osoba, dok je u odnosu na 86 osoba zbog nedostatka dokaza postupak obustavljen,
- presuda je donesena protiv 141 osobe od kojih je 41% presuđenih predmeta, od osuđujućih presuda 55,4% bilo je čak 40% oslobađajućih, a protiv 9 osoba izrečene su bezuvjetne zatvorske kazne ili u 11,6% osuđujućih presuda;

3. Razlozi velike selekcije prijava

Kada su u pitanju prijave i izvješća podnesena od Državnog ureda za reviziju iz statističkih podataka proizlazi da je broj odbačenih prijava znatan (54%), dok je malo optuženih osoba (18%). Međutim, ukoliko razmotrimo statističke podatke u predmetima za primljeno razdoblje od 1991. do 2005. godine od policije i drugih državnih tijeka te fizičkih i pravnih osoba, iz ovog područja tada proizlazi da je doneseno 40% oslobađajućih presuda. Ovako visoko učešće oslobađajućih presuda upozoravalo je na sve teškoće dokazivanja ovih kaznenih djela tako da su i prijave Državnog ureda za reviziju kritički ocjenjivane što je dovelo do većeg broja odbačaja prijava. Samim time manji je broj optuženja, jer kao što je naglašeno veliki broj oslobađajućih presuda u postupcima pretvorbe i privatizacije upozoravao nas je na restriktivniju politiku progona.

4. Pravna pitanja i rad državnog odvjetništva

Među ostalim, veliki postotak oslobađajućih presuda uvjetovan je i različitim stavovima u pogledu tumačenja propisa između Državnog odvjetništva s jedne strane i suda s druge strane.

Naime, problem je u neusklađenosti i nedorečenosti propisa s novonastalim društveno-ekonomskim odnosima, jer poneki nisu sadržavali ni kaznene sankcije. Stoga je takvo stanje u legislativi izazvalo i različite stavove u tumačenju propisa, gdje je državno odvjetništvo u odnosu na sudove prilazilo životnije i realnije u tom tumačenju, primjenjujući ciljno tumačenje, a potvrdu našeg stava dobili smo od Hrvatskog sabora kroz zatraženo autentično tumačenje čl. 106. KZ-a odnosno 292. KZ RH.

Također u onim slučajevima u kojima je u kaznenom postupku donijeta negativna sudska odluka, smatrajući da postoje obilježja kaznenog djela, podnijeli i zahtjev za zaštitu zakonitosti.

Građansko-upravni odjeli državnih odvjetništava iako to nije bila naša zakonska obveza razmatrali su sve materijale Državnog ureda za reviziju, te su poduzimane i dodatne državnoodvjetničke radnje. Državno odvjetništvo ne zastupa Hrvatski fond za privatizaciju ali unatoč tome je Građansko-upravni odjel Državnog odvjetništva Republike Hrvatske pružio pomoć Hrvatskom fondu za privatizaciju da odgovarajućim pravnim radnjama, prije svega tužbama za povrat protupravne stečene imovinske koristi ili tužbama za poništenje ugovora sanira nastalu štetu.

Velika većina prijava i izviješća zahtijevala je zajednički rad kaznenih i građansko-upravnih odjela državnih odvjetništava koji su u suradnji s policijom i drugim državnim tijelima nastojali utvrditi sve okolnosti važne za donošenje odluke.

4. Zaključna razmatranja

a) U predmetima u kojima su primljene prijave i izviješća Državnog ureda za reviziju, kao i u ranijim predmetima pokrenutim uglavnom po policiji prije donošenja Zakona o reviziji pretvorbe i privatizacije, postojale su znatne teškoće u dokazivanju postojanja kaznenog djela, jer se radi se o posebnim i složenim predmetima gospodarskog kriminaliteta

b) Uz već poznate okolnosti koje otežavaju uspješnu kaznenopravnu represiju u predmetima klasičnog gospodarskog kriminaliteta (nedostatna kvaliteta prijava i manjak dokumentacije i teškoće pribavljanja iste, protek vremena od događaja do postupaka, nedovoljno specijaliziranih stručnih kadrova kod svih državnih tijela, pogotovo financijsko-knjigovodstvenih vještaka, dugotrajnost postupka) neusklađenost i nedorečenost propisa omogućavala su različita tumačenja i otežavali dokazivanje namjere na počinjenja kaznenog djela.

c) Okolnosti koje su pogodovale tolikom broju nepravilnosti u procesu pretvorbe i privatizacije navedenim u izvješću Državnog ureda za reviziju posljedica su, (osim nepostojanja i neusklađenosti pravne regulative i odgovarajućih kaznenih odredbi), nepostojanja odgovarajuće kontrole cijelog postupka pretvorbe i privatizacije i to kako od strane izvršnih tijela (upravni nadzor izvršne vlasti), tako i internog nadzora tijela Fonda.

d) Podatak da je podnesena 71 prijava i 107 izvješća nakon pregleda 1556 subjekata ne iznenađuje jer kaznena odgovornost postoji samo u slučaju ako je utvrđeno da postoji osnovana sumnja da je počinjeno kazneno djelo. Potrebno je još jednom naglasiti da kod ocjene provedene pretvorbe i privatizacije treba razlikovati radnje koje čine elemente kaznenog djela od ostalih nezakonitosti, drugih nepravilnosti i nemoralnih postupanja.

e) Podaci o broju državnoodvjetničkih radnji u predmetima Državnog ureda za reviziju i u ranije primljenim prijavama, ukazuju na opsežan rad državnog odvjetništva, policije i drugih državnih tijela, iako se stvara suprotan privid da tijela otkrivanja i kaznenog progona nisu poduzela sve što je u njihovoj nadležnosti, obzirom na nepovoljne konačne rezultate, pogotovo u značajnim postupcima s velikim imovinskim štetama i koristima.

f) Kao što je iz naprijed navedenih podataka vidljivo još je u tijeku znatan broj predmeta pogotovo pred sudovima, u kojima će državna odvjetništva cijeneći težinu i značaj počinjenih kaznenih djela, također dati potreban značaj i prioritet.

GLAVNI DRŽAVNI ODVJETNIK
REPUBLIKE HRVATSKE
Mladen Bajić